

IZVAJANJE NOVEGA REPUBLIŠKEGA ZAKONA O ZAKONSKI ZVEZI IN DRUŽINSKIH RAZMERJAH

(nadaljevanje)

ZAKONSKA ZVEZA

PREMOŽENJSKA RAZMERJA MED ZAKONCEMA

Novi republiški zakon je v glavnem prevzel dosedanje veljavno ureditev, vendar je normalno načelo, ki kaže predvsem na pravičnejše vrednotenje ženiniga dela pri delitvi skupnega premoženja npr. se šteje, da sta deleža zakoncev na skupnem premoženju enaka, če zakonca ne dokažeta, da sta prispevala k skupnemu premoženju v drugačnem razmerju (59. člen zakona).

Nova je tudi določba, da se skupno premoženje lahko razdeli tudi ob prenehanju ali razveljavitvi zakonske zveze, pa tudi med trajanjem zakonske zveze, in to bodisi po sporazumu zakoncev, bodisi na zahtevo enega ali drugega zakonca (58. člen novega zakona).

Če spada v skupno premoženje zakoncev tudi kmetija ali pa samo kmetija, se uporablja določba 27. člena zakona o dedovanju kmetijskih zemljišč in zasebnih kmetijskih gospodarstev (kmetij) (Ur. l. SRS 26-73), po kateri osebe, ki ne morejo dedovati kmetije (ker ne izpolnjujejo pogojev), ob delitvi ne morejo dobiti svojega deleža v naravi, ampak samo v denarju; uporablja pa se samo v primeru, če pride do delitve zaradi smrti enega zakonca, ne pa tudi v primeru, da pride do delitve še za življenja kmečkih zakoncev. Določba 27. člena zakona o dedovanju kmetijskih zemljišč in kmetij se uporablja samo, če pride do delitve kmetije zaradi smrti enega zakonca.

RAZVEZA ZAKONSKIH ZVEZE

Z novim republiškim zakonom je razveza zakonske zveze temeljito reformirana. Novi zakon pozna samo en razvezni razlog, tj. nevzdržnost zakonske zveze. To pomeni: če je zakonska zveza iz kateregakoli vzroka nevzdržna, sme eden ali drugi zakonec zahtevati razvezo (65. člen novega zakona). S to določbo daje zakon večjo ingerenco družbi v nadzorovanju razvez zakonskih zvez, kajti sodišče mora v vsakem primeru raziskati

dejansko stanje v zakonu, da bi lahko ugotovilo, ali naj se zakonska zveza razveže ali ne. Na ta način se tudi omejuje možnost razveze, ker se lahko zakonska zveza razveže samo tedaj, če sodišče resnično ugotovi, da je zakonska zveza nevzdržna; po takojmenovanih absolutnih razveznih razlogih pa zadostuje za razvezo samo obstoj nekega dejstva, kot npr. prešuštvo, zlobna oziroma neupravičena zapustitev ipd. V takih primerih ni potrebno ugotavljati, ali je to dejansko pripeljalo do omajnosti zakonske zveze. S takim omejevanjem razveze se daje posebno varstvo tako imenovani slabši stranki v zakonski skupnosti, npr. ženi-gospodinj.

Zakonodajalec torej zahteva v tem zakonu samo, da je zakonska zveza postala nevzdržna. Nevzdržnost zakonske zveze pa lahko nastopi ob obstoju kakršni skupnosti ali pa tudi kot posledica ločnega življenja še nerazvezanih zakoncev. Novi zakon torej izhaja s stališča, da je za družbo pomembno samo vprašanje, ali je zakonska zveza resnično že tako globoko in trajno omajana, da je ni več mogoče rešiti, tj. da je nevzdržna. V tem primeru je treba zakonsko zvezo razvezati, ne glede na vzrok in odgovornost za nevzdržnost, kajti nadaljnji obstoj zakonske zveze ni niti v interesu zakoncev niti otrok niti naše socialistične družbe. Ker odgovornost za omajnost zakonske zveze ni relevantna, se lahko zakonska zveza razveže tudi na zahtevo zakonca, ki je kriv za tako stanje v zakonski zvezi. Vprašanje krivde se torej po novem zakonu ne bo več postavljalo, sodišče je ne bo več ugotavljalo. V tem primeru pa pomeni novo ureditev, ublažitev sedanjih pogojev za razvezo zakonske zveze. Skratka, novi republiški zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih postavlja kot pogoj za razvezo, da je zakonska zveza nevzdržna, medtem ko je prejšnji zvezni temeljni zakon o zakonski zvezi postavljal kot pogoj za razvezo, da je zakonska zveza toliko omajana, da je skupno življenje postalo nezno. Iz vsega tega sledi, da je v novem republiškem zakonu dosledno izpeljano sodobno pojmovanje razveze zakonske zveze kot »zdravilo« za neuspele zakone, ki v novejših, posebno v socialističnih zakonodajah izpodriva koncept razveze kot neke sankcije za kršitev zakonskih dolžno-

sti. Za možnost razveze po starem konceptu je bilo namreč odločilno vprašanje krivde in npr. zakonec, ki je krivdno kršil zakonske dolžnosti ni mogel zahtevati razveze.

Po novem republiškem zakonu je možna tudi sporazumna razveza. Če sta se zakonca resnično sporazumela, da se razvežeta, ni prav nobene potrebe več, da bi sodišče ugotavljalo osebna, intimna razmerja zakoncev. Torej ni potrebno, da bi zakonca »bredla skozi nekoristno umazanijo ločitvenega procesa«. Pri sporazumni razvezi mora biti dolžnost sodišča le v tem, da ugotovi (prek strokovne socialne službe), če so primerno zavarovani interesi otrok in da sta zakonca uredila medsebojna razmerja, predvsem glede premoženja (da ne bi kasneje prišlo do nepotrebnih sporov) ter če sta zakonca uredila vse potrebno tudi glede bodoče stanovanjske pravice. Novi zakon zato določa, da sodišče lahko razveže zakon na podlagi sporazuma zakoncev, če sta predhodno sklenila dogovor o razmerju do svojih otrok (nega, varstvo, vzgoja, stiki in preživljanje), ki ga je dolžno sodišče oceniti s stališča koristi otrok, in če sta se resnično dogovorila o delitvi skupnega premoženja, o morebitnem preživljanju zakonca in o stanovanju (64. člen novega zakona).

PRAVNE POSLEDICE RAZVEZE ZAKONSKIH ZVEZE

Novi zakon ureja tudi preživljanje zakonca po razvezi zakonske zveze. Do preživljanja je upravičen samo tisti razvezani zakonec, ki ne more delati in tudi sicer nima sredstev za življenje. Vprašanje krivde za razvezo torej tudi za preživljanje ni več pomembno.

Preživnina se lahko po novem prizna tudi samo za določen čas, dokler si razvezani zakonec ne uredi razmer, npr. da si prej nezaposlena žena poišče zaposlitev (82. člen novega zakona).

Določbe novega zakona o preživljanju temeljijo na načelu socialne pravičnosti, kajti krivda za razvezo ni več upoštevana. Če si razvezani zakonec ne more sam zagotoviti

sredstev za preživljanje ali če je zaradi zakonske zveze v bistveno slabšem položaju glede pridobivanja, je dolžan to breme po razvezi prevzeti drugi zakonec, če je to v njegovi moči. Novi zakon pa omenja tudi razloge za prenehanje pravice do preživljanja (npr. sklenitev zakonske zveze), medtem ko zunajzakonska skupnost ni omenjena, čeprav je zunajzakonska skupnost po novem zakonu v pravnih posledicah med partnerjema izenačena z zakonsko zvezo.

Zakonodajalec torej ni sprejel določbe osnutka zakona o posebni odškodnini, katero bi lahko sodišče prisodilo zakoncu, ki zaradi razveze utrpel posebno škodo (npr. ker je ob sklenitvi zakonske zveze prenehal s šolanjem, opustil poklic itd.) v breme drugega zakonca. Na prvi pogled je sicer videti, da bi bila taka določba pravična in v korist žensk, ki so bile zaradi zakona in otrok prisiljene ostati doma. V bistvu pa se s tem le ohranja stanje neenakopravnosti med možem in ženo, ker se v nekem pomenu spodbuja ženo k temu, da se izogiba dela v družbeni proizvodnji ter onemogoča njeno emancipacijo.

FRANC LOZINŠEK

Nadaljevanje prihodnjič!

MINIL JE ČAS KOLES

Vsi dobro vemo, kakšni časi so napačili. Vemo, da nekatere stare obrti izginjajo, da jih izrivajo sodobna tehnologija, čas, napredek... Tako je tudi s tem ubogim našim kolesom.

Nekoč je »bicikl« pomenil dogodek, skoraj neke vrste čudež. Danes le še redki sedijo na dvokolo in se popeljejo po mestu. Morda tisti »trimčkarji«, ki se drizijo gesla »Kolo — zdravo telo«. Pa tudi takih ni več veliko.

Nekateri pravijo, da za kolo ni prostora med vsemi avtomobili, da je prepočasno.

Pa tudi kolesarska obrt peša.

Tudi eden zadnjih kolesarskih mehanikov, naš občan Franc Gornik, bi najraje opustil svojo obrt.

»Že več kot sedem let popravljam kolesa,« pravi Gornik, »toda kaj bo v bodoče, res ne vem. Časi so se tako zelo spremenili, da se skoraj nihče ne vozi s kolesom. Potem tudi zame ni dela.«

V svoji delavnici na Zaloški 51, kjer je na stenah razobešenih nekaj koles in gum, obratuje ali — kot sam pravi — bolj ali manj poseda po cel dan v tej luknji in čaka, da se bo kdo oglašil in ponudil kako delo. »Pa ni ljudi, predvsem ne v mrtvi sezoni, ko se nihče ne vozi s kolesom. Zima ni za kolo. Poleti še nekako gre: maja, junija, julija in morda septembra... Oglašijo se da zakrparam zračnico, namažem kake dele. Potem gredo. Zaslužim v tem času toliko, da plačam najemnino za prostor, elektriko, davek, gretje, nabavim kako orodje in material. Potem moram plačati še socialno zavarovanje... Vse to nanese veliko več, kot zaslužim. Če ne bi bila zaposlena tudi moja žena ne vem, kako bi živel to življenje.«

Pred temi časi in leti je še nekako šlo, danes pa ne gre... Takrat sem imel kar precej dela. Sedaj pa že počasi iščem službo. Moram se nekeje zaposliti. Življenje je postalo drago. Vzemimo na primer moj zaslužek meseca decembra: 500 dinarjev. Kaj je to?! Niti za malico ni. Pa še zdravje me skrbi. Delavnica je precej vlažna, stalno sem notri in kurim. Tudi ta mazila smrdijo... Ni ravno prijetno. Če bi bil zaslužek, bi ostal in še opravljal svoj poklic. Žal mi je, toda če se bo tako nadaljevalo, bom moral obrt opustiti in začeti drugace služiti svoj kruh...«

In ko odide Franc Gornik, kdo bo še popravljaj kolesa, ki so ostala — tudi med zadnjimi? Menda bo vsakdo moral kar sam poskrbeti zase in za svoje kolo, ker ta obrt ni donosna in izumira.

ANA MARJANOVIČ

RAZLAGAJO OBČINSKE SLUŽBE

PRODAJA ZEMLJIŠČ

Ta naš kotic naj bi bil tudi plod sodelovanja z vami, dragi bralci, zato pričakujemo vaših vprašanj. Sami lahko torej ustvarite vsebinsko in oblikovno plat, mi pa se bomo trudili, a bomo v največji možni meri ustregli vašim zahtevkom. To pot smo se oglašili v odseku za premoženjsko-pravne zadeve, kjer smo skušali zvedeti nekaj več o prodaji zemljišč, in sicer o prometu s kmetijskimi in stavbnimi zemljišči.

Najprej torej nekaj o prometu s kmetijskimi zemljišči. Pod le-temi razumemo vsa tista zemljišča, ki leže zunaj veljavno sprejetih zazidalnih načrtov. Če želi nekdo takšno zemljišče prodati, ima prednostno pravico pri nakupu občina oziroma zemljiška skupnost, na območju katere zemljišče leži. Prodajalec mora torej zemljišče najprej ponuditi občini.

Kaj pa obsega takšna ponudba?

Ponudbo mora prodajalec predložiti v treh izvodih in priložiti zemljiško-knjižni izpisek tistega zemljišča, oziroma zemljišč, ki so predmet prodaje. Če gre za večjo parcelo, pa je naprodaj samo njen del, mora prodajalec priložiti delilni načrt ali pa vsaj mapno kopijo, iz katere je razvidna cela parcela in na njej označen tisti del, ki je naprodaj. Tako opremljeno ponudbo pošlje prodajalec odseku za premoženjsko-pravne zadeve. En izvod nato odsek razobesi na oglasno desko, in sicer za 15 dni, da lahko uveljavljajo prednostno pravico nakupa kmetijske organizacije združenega dela, oziroma sosed zemljišča, ki je predmet prodaje, če se seveda ukvarja s kmetijstvom. Ko predhodno preverijo zemljišče urbanisti, se en izvod ponudbe pošlje kmetijski zemljiški skupnosti, ki lahko v 30 dneh od dneva, ko je ponudbo prejela, uveljavlja prednostno pravico nakupa.

Kaj pa, če nihče od navedenih svoje prednostne pravice ne uveljavi?

V tem primeru izda odsek za premoženjsko-pravne zadeve potrdilo, da se to zemljišče lahko proda v prostem prometu. To potrdilo služi kot priloga k pogodbi o prodaji, oziroma nakupu zemljišča pri zemljiško-knjižnem zapisu na občinskem sodišču I v Ljubljani.

Zgodi pa se, da nihče ne uveljavlja ne prednostne pravice, pa tudi v prosti prodaji kmet zemljišča ne more prodati. Starejši kmetovalec npr. ne more obdelovati vse svoje zemlje, za katero pa plačuje davek, ki morda zanj predstavlja dodatno obremenitev. Kaj v tem primeru?

Zakon pravi, da se lahko kmet, drug

občan ali civilno pravna oseba odpove lastninski pravici zemljišča z enostransko izjavo v korist kmetijski zemljiški skupnosti, a le v primeru, če za zemljišče ni bremen ali pa so na njem samo stvarne služnosti. Takšno izjavo poda pri občinskem upravnem organu za premoženjsko-pravne zadeve, in sicer ustno na zapisnik ali v obliki sodno overjene listine.

Kako pa je s stavbnimi zemljišči?

Za stavbna zemljišča se štejejo vsa tista zemljišča, ki so po urbanističnem ali zazidalnem načrtu namenjena za gradnjo. Tisti, ki namerava prodati nezazidano stavbno zemljišče, za katerega ima lastninsko pravico, je dolžan zemljišče ponuditi občini. Ponudbo je treba sporočiti občini prek občinskega sodišča, priložiti pa ji je treba zemljiško-knjižni izpisek, kopijo katastrskega načrta ter ceno zemljišča. Navesti je treba tudi, kdo plača davek od prometa na nepremičnine — prodajalec ali kupec. Sodišče torej pošlje takšno ponudbo odseku za premoženjsko-pravne zadeve, ki mora v 60 dneh po prejemu ponudnika obvestiti, ali je ponudbo občina sprejela ali ne. Če ponudbe ne sprejme, izda lastniku zemljišča potrdilo, ki služi kot priloga pri kupoprodajni pogodbi, oziroma pri prepisu v zemljiško knjižgo. Občina lahko vložijo tožbo na razveljavitev pogodbe o prodaji, če ji zemljišče predhodno ni bilo ponudeno, kajti kupoprodajna pogodba brez tega pravno ni veljavna.

Poleg stavbnih in kmetijskih zemljišč pa so v prometu tudi stavbna zemljišča, pri katerih občina nima prednostne pravice nakupa. To so zemljišča, ki leže v tako imenovanih urbanističnih redih (v našem primeru so to urbanistični redi, sprejeti za zunaj mestna območja). Takšnega zemljišča torej ni treba ponuditi občini, pač pa mora prodajalec zaposliti odsek za premoženjsko-pravne zadeve za izdajo potrdila, da leži zemljišče v območju, urejenem z urbanističnim redom.

Najbrž se pri kupcih pojavi veliko takih, ki so zemljišče kupili, nato pa ugotovili, da na njem ne morejo graditi, ker ni zazidljivo. Tudi to se dogaja, zato naj predhodno vsak kupec zaprosi za lokacijsko informacijo, ali želi zemljišče v zazidalnem otoku, oziroma območju, urejenem z urbanističnim redom ali zunaj njega.

V prihodnji številki bomo zapisali nekaj več o plačilu prispevka za spremembo namembnosti kmetijskih zemljišč. Do takrat pa že pričakujemo tudi vašo prva vprašanja.

IG

ZELJE KOT TRADICIJA

Med vsemi stojnicami, prekritimi s polivnilom, je še nekaj prodajalcev, ki se stiskajo pod svoje marelje. Vztrajno, ne glede na slabo zimsko vreme, ponujajo mimoidočim svoje pridelke.

»Repica, zelje, solata, radič, korenček... vse, kar zraste na naši zemlji, vse, kar se prodaja v zimski sezoni!«

Pod eno od premočenih marelj stoji Frančiška Zajc, doma iz Smartnega ob Savi. Na njeni stojnici sta dva lesena škafova: v enem je zelje, v drugem pa kisoo repa.

Toplo pripravljena kljubuje dežju in prijazno vabi redke obiskovalce, ki hodijo po tržnici.

Ze štirideset let vozi kislo zelje na ljubljansko tržnico. Toda ne glede na svojih šestdeset let ga bo še dovažala, dokler bo mogla. Taka je pač tradicija v njeni družini. »To je zelje z moje zemlje. Doma ga sadimo, ga pripravljamo, ribamo, solimo... Sama ga tudi prodajam. To ni kak poseben užitek — prodaja... Stojim na tržnici od jutra do popoldneva. Pa slabo vreme, mrtva sezona mi malec nagaja, tako kot vsem dru-

gim prodajalcem na tržnici.«

— Kako pa pripravljate zelje?

»No, posebnega recepta ravno nimam, vse je odvisno od sadike, soljenja. Mora biti pravilno vloženo, pri pravi temperaturi. Toliko let že solim zelje, da kar na pamet dajem merico... Res, kaj novega o zelju ne bi znala povedati.«

— Kako pa gre kupčija?

»Še kar. Oglašajo se nekatere stare stranke, stalni kupci, pa tudi drugi, mimoidoči. Veliko zelja

To ni posebni užitek, stati ob stojnici ko te zebe v noge

prodam gostilnam, ko je sezona krmav.«

— Vam je kdaj zelje zgnilo?

»Lahko rečem, da se mi to še ni zgodilo. So nam pa nagajale slabe letine. Toda zadnje čase gre kar dobro. Lanski junij je bil malo zaskrbljujoč, toda uspelo nam je posaditi zelje in še dosti dobro je obradilo.«

— Koliko časa ga boste še prodajali?

»Pač dokler bom mogla. Včasih, ko sem bila še mlada, je bilo na tržnici veliko prodajalcev zelja iz Trnovega. Danes jih ni več. Šle so. Mladi se ne lotijo tega dela. Pri meni pa je tako: Dokler bom mogla, bo šlo, ko pa ne bom mogla, ne vem, kaj bo.«

— Kaj pa zaslužiš?

»No, zasluži se še kar. Na trgu nas je nekaj stalnih, ki prodajamo zelje in repo, toda zavisti ni med nami. Zaslužimo nekaj, saj se nam drugače ne bi splačalo...«

Na ljubljanski stojnici bo vsak dan. Zvesto bo stala ob svojih škafovih in ponujala dobro repico, pa tudi zelje zlate barve, kot je tradicija.

ANA MARJANOVIČ